

ČESKÁ KONFERENCE REKTORŮ
CZECH RECTORS CONFERENCE

SLAVNOSTNÍ ZAHÁJENÍ AKADEMICKÉHO ROKU 2022/2023 VYSOKÝCH ŠKOL ČESKÉ REPUBLIKY

Praha, 6. 10. 2022

Projev předsedy České konference rektorů

Vážená paní ministryně,
vážený pane ministře,
Magnificence,
Spectabiles, Honorabiles,
vážené emeritní rektorky a rektori,
vážené kolegyně a kolegové,
studentky a studenti,
dámy a pánové,
milí hosté,

dovolte, abych Vás srdečně pozdravil **u příležitosti slavnostního zahájení akademického roku 2022/2023** jménem České konference rektorů i jménem svým.

Zároveň bych rád poděkoval organizátorům z Univerzity Karlovy a její paní rektorce za pohostinnost.

PODĚKOVÁNÍ ZA PŘÍSTUP V ČASE KRIZE

Své dnešní vystoupení bych chtěl zahájit poděkováním za Českou konferenci rektorů. Poděkováním všem těm, kdo se – ať už na jednotlivých univerzitách a vysokých školách, nebo na úrovni státní správy – zasloužili o odpovědný a solidární přístup vysokých škol a našeho státu jako celku v krizových časech. V posledních dvou letech jsme byli nuceni čelit nejen bezprecedentní pandemické krizi, ale od počátku tohoto kalendářního roku jsme postaveni před další a po desetiletí nevídané výzvy, které souvisejí s ruskou invazí na Ukrajině, navíc doprovázené dramatickou inflací a závažnou energetickou krizí.

Platí, že teprve v časech krize a pod tlakem se ukazuje pravý charakter člověka. A mě jako rektora Masarykovy univerzity a předsedu České konference rektorů naplňuje hrdostí, že se ukázalo – a stále ukazuje –, že naše univerzity a vysoké školy jsou plné lidí dobré vůle, kteří se v nelehkých časech dokážou semknout a pomáhat druhým i sobě navzájem.

Pokud bych měl uvést příklad ze své domovské univerzity, tak naše Dobrovolnické centrum, které jsme založili na samotném počátku koronavirové krize v roce 2020, se po letošním zločinném útoku Ruska na Ukrajinu rychle přeorientovalo na pomoc lidem prchajícím před válkou; a začali jsme zprostředkovávat a poskytovat finanční, materiální, překladatelskou a psychologickou pomoc; a také informace o volných pracovních místech a stipendiích. A vím, že za jednotlivé univerzity a vysoké školy by bylo možné uvádět řadu dalších podobných příkladů v rámci naplňování jejich společenské role a odpovědnosti.

POSUN ČESKÉHO VYSOKÉHO ŠKOLSTVÍ

Navzdory zcela bezprecedentním krizovým dvěma rokům, které jsme zažili, mám za to, že se českým univerzitám a vysokým školám daří: získáváme významné granty; podílíme se na významných projektech; zlepšuje se mezinárodní viditelnost našich škol; utváříme zahraniční partnerství a posilujeme spolupráce v rámci Evropy; řada našich škol je zajímavých pro zahraniční studenty.

Mohu-li zde opět uvést příklad z Masarykovy univerzity – a zároveň se s Vámi takto podělit o náš úspěch –, chtěl bych s radostí konstatovat, že jsme se nedávno v jednom ze tří nesledovanějších žebříčků poprvé umístili mezi nejlepšími pěti sty univerzitami světa a dosáhli jsme letos mezi českými vysokými školami nejvýraznějšího zlepšení. Mluvím o tom také proto, že jde o potvrzení toho, že naše strategické diskuse a rozvahy na univerzitě, náš důraz na kvalitu a naše společná trpělivá drobná práce přinášejí také mezinárodní uznání a viditelnost. A byl bych velmi rád, kdybychom podobnou spolupráci mohli rozvíjet také na celonárodní úrovni. A vést podobně plodný dialog jak mezi sebou, tak se státní správou – a to vše v zájmu společného posunu ke kvalitě a k celkově větší mezinárodní viditelnosti a úspěchu našich škol.

Mluvím-li zde o diskusi a dialogu, pak bych rád zdůraznil, že si osobně velmi cením debat a jednání kolem novely vysokoškolského zákona a toho, že se na revizi této důležité normy mohou vysoké školy aktivně podílet. Jsem zároveň přesvědčen, že potřebujeme systematickou, komplexní a strategickou debatu ohledně směřování českého vysokého školství jako celku, a to nejen v kontextu rostoucí demografické křivky, což je vývoj, který nesmíme podcenit.

Chtěl bych v této souvislosti zároveň připomenout, že podle programového prohlášení vlády je oblast vysokoškolského vzdělávání a výzkumu jednou z priorit, takže jako předseda České konference rektorů předpokládám a očekávám, že tyto deklarované priority také budou patřičně promítnuty do finální podoby státního rozpočtu. Zároveň považuji za nezbytné vytvoření strategického plánu střednědobého financování a rovněž pečlivou diskusi o roli různých typů univerzit a vysokých škol ve společnosti.

NAŠE ZÁPADNÍ UKOTVENÍ

Hovořil jsem o úspěších českého vysokého školství, o projektech, grantech, partnerstvích, spolupráci, mezinárodní viditelnosti. Přiznám se, že mi někdy přijde skoro až neuvěřitelné, jak se nám vlastně daří – v tomto čase velkých krizí.

Je podle mě ale třeba, abychom si často a pravidelně připomínali, že žádné z těchto výsledků a úspěchů by nebyly možné (a ani myslitelné) bez našeho ukotvení ve svobodném světě a v západních strukturách.

Občas totiž mám při sledování našeho veřejného prostoru a preferencí určitých skupin lidí pocit, že si tyto souvislosti jako společnost dostatečně neuvědomujeme. A že nedokážeme naplno docenit své privilegované postavení. Včetně toho nejdůležitějšího – *naší svobody*.

Jsme privilegovaná generace. Protože žijeme v časech, kdy máme svobodu. Svobodu za sebe rozhodovat; svobodu říkat, co si myslíme; svobodu přemýšlet a kritizovat; svobodu bádát; svobodu cestovat. Zároveň bychom ale stále měli pamatovat na to, že svoboda, kterou máme, není vůbec samozřejmá. A že jsme za ni a za její udržení také zodpovědní.

A co tato odpovědnost znamená? Mám za to, že bychom jako akademické instituce i jako jednotlivci měli být daleko všímavější vůči nebezpečí populismu a nacionalismu, vůči všeobecné banalizaci veřejné debaty, vůči dezinformacím, vůči fragmentaci veřejné sféry či bulvarizaci médií. Krátce řečeno: měli bychom být velmi ostražití vůči všem jevům a krokům, které oslabují či ohrožují kořeny svobody v nejširším smyslu.

Chtěl bych v této souvislosti připomenout myšlenku jednoho z nejvýznamnějších filozofů 20. století, Sira Karla Poppera, který napsal: „*Neomezená tolerance musí vést k vymizení tolerance. Pokud rozšíříme neomezenou toleranci i na ty, kteří jsou netolerantní, pokud nejsme připraveni bránit tolerantní společnost před náporom netoleranta, budou tolerantní zničeni a tolerance s nimi.*“ Měli bychom mít toto varování v těchto bouřlivých časech na paměti.

A to, o čem mluvím, má ještě další rovinu. V Evropě dnes zuří válka; a nacházíme se uprostřed asi největší geopolitické krize v Evropě od 2. světové války.

Před několika dny jsem narazil na esej známého historika Timothy Snydera, který se zamýšlí nad paralelami mezi dnešním děním na Ukrajině a událostmi v roce 1938 kolem Československa. Timothy Snyder mimo jiné říká:

„Podobně jako v roce 1938 Československo, dnešním bodem zlomu je Ukrajina. Události v Československu se podobaly tomu, co Rusko zřejmě mělo naplánováno pro Ukrajinu. Putinova rétorika se až plagiátorsky podobá té Hitlerově: oba tvrdili, že sousední demokracie je jaksi tyranská. Oba zdůvodňovali agresi smyšleným porušováním práv menšiny. Oba tvrdili, že sousední stát je nelegitimní.“

Dnešní Rusko reprezentuje fašismus, a přitom tvrdí, že proti němu bojuje. Rusové se dopouštějí genocidy, a přitom tvrdí, že jí zabraňují.

Ukrajinský odpor proti zdánlivě drtivé převaze připomněl světu, že demokracie neznamená přijmout zdánlivý verdikt dějin. Význam ukrajinského odporu z roku 2022, stejně jako v případě appeasementu z roku 1938, plně doceníme pouze tehdy, když se zamyslíme nad budoucností, kterou otevírá nebo uzavírá.“

Myslím, že bychom si tyto souvislosti měli opakovaně připomínat. A uvažovat o jejich významu pro dnešek. Pro sebe. Pro naše vysoké školy. Pro naše studenty. Pro dnešní Evropu a svět.

Budiž nám všem velkým mementem to, co se již řadu měsíců odehrává na východ od nás. Západní orientace naší země a naše členství v euroatlantických politických a bezpečnostních organizacích se dnes ukazují jako zcela zásadní a klíčové. To, co nám poslední léta možná znělo trochu jako klišé, a brali jsme to jako samozřejmost, nyní – ve světle bouřlivých světových událostí – nabývá naprosto fundamentálního, skoro až fatálního významu.

Jako rektor Masarykovy univerzity jsem přesvědčen, že za naši dnešní privilegovanou pozici vděčíme především hlavní zakladatelské postavě naší moderní státnosti, T. G. Masarykovi, jehož 85. výročí úmrtí jsme si připomněli minulý měsíc. Těžko říct, v jaké situaci bychom se bez Masaryka dnes jako společnost a jako stát nacházeli (pokud bychom nějaký vůbec měli). Bez Masaryka a bez jeho filozofických a ideových vizí, kterými je pevně protkána naše moderní státnost a naše kulturní a společenská identita. A bez nichž by naše západní civilizační ukotvení nebylo vůbec samozřejmé.

Vážené dámy, vážení pánové,

nadcházející akademický rok nebude jednoduchý. Věřím ale, že i toto období společně zvládneme.

Jsem přesvědčen, že humanitní ideály a hodnoty je nutné vytrvale a neústupně bránit a hájit. Zvláště pokud víme, že při obraně také naší svobody v Evropě stále umírají stovky a tisíce statečných lidí.

Chtěl bych proto Vám všem za Českou konferenci rektorů již předem poděkovat za Váš odpovědný, uvážlivý a solidární přístup v počínajícím akademickém roce. Myslím, že nás k tomu zavazuje i to, že jsme – jako občané této země a jako členové jedné velké akademické obce – dědicové Masarykova ideového odkazu.

Děkuji Vám za pozornost.

V Praze dne 6. října 2022

*Prof. MUDr. Martin Bareš, Ph.D.
rektor Masarykovy univerzity
předseda České konference rektorů*